

SZENNAY ANDRÁS

A teológus mai feladatai

Kedves – fiatal és jubileumot ünneplő – doktortársak! Kedves végzős levelező hallgatók! Tisztelt ünnepi ülés!

Napjainkban nem könnyű a feladata egy kis ország egyetlen katolikus teológiai fakultása dékánjának, amikor új doktorokat köszönt, amikor arany es gyémánt teológiai diplomákat nyújt át, amikor rendes, rendkívüli és levelező teológiai hallgatókhoz szól. Mert bárhová is néz szerte e kis hazában, de akár az öreg Európában is, inkább az egyházi élet múltjával, mint jelenével tud csak előhozakodni. Szándékosan nem mondom, hogy dicsekedni, mert azt múltunkkal kapcsolatban is csak fenntartásokkal, alapos megkülönböztetéssel és önkritikával tehetjük. Aki ma valóban hűséges egyházához és szereti egyházát, az szinte saját testén-lelkében éli át, érzi át annak problémáit és gyengeségeit. König bíborosnak a közelmúltban elhangzott és a sajtóban is közzétett kijelentésére utalok: az egyház beteg, fennmaradásáért küzd.

Úgy gondolom azonban, hogy ez az ünnepi óra nem alkalmas arra, hogy ezeket a problémákat, e sajátos betegséget mélyebben elemezzük. A mai ünnepi aktus alkalmával megfelelőbbnek tartom, hogy Karl Rahner egyik gondolatát idézzem: Olyan időben élünk, amelyben nagyon is szükségessé vált az a bátorság, melynek erejében az újnak, a még ki nem próbálnak legvégső határáig kell elmennünk. Az egyház életében ma az egyetlen megengedett biztonság: a merészség nyújtotta, a merészség által megteremtett biztonság (vö. Entschluss, 1984. 7/8. 6. l.). De hasonló szellemben, hasonló tartalmú kijelentéssel zárta König bíboros is fentebb idézett megnyilatkozását: Az egyház ugyan beteg, .. ezért nagy szüksége van az ifjúság tehetségére és munkájára, békevágyára és közösség utáni vágyára, ötleteire és álmaira (Entschluss, id. szám).

Az eddig mondottak, idézettek szellemében szeretnék az új és a régi doktortársakhoz, a teológiai hallgatókhoz és minden tisztelt jelenlévőhöz szólni. Amikor néhány szót a fiatal, pályakezdő doktorokhoz intézek, abban a meggyőződésben teszem – és egyben azzal a kéréssel terjesztem elő –, hogy a jelen- és távol lévő idősebb kollégák is megértéssel fogadják és támogatják a fiataloknak a jövőt, az egyház jövőjét szolgáló törekvéseit.

Kedves új doktor-kollégák! Jézus szájából kemény és félelmetes szavakat hallunk azokról, akik felülnek a tanítószékre, külsejükben, címeikkel ékeskednek, ugyanakkor csak fehérre meszelt sírok, belül holtak csontjaival vannak tele. Akik okosoknak, tanultaknak tűnnek az emberek szemében, de belül tele vannak képmutatással (vö. Mt 23, 27–28). Igen, az a tanítás, melyet doktori fokozatuk is nyomatékoz majd, csakis akkor lesz hiteles – hangozzék el bár katedrán, tanítószéken vagy igehirdető ambónál –, ha sohasem feledkeznek meg Jézus imént idézett, kemény szavairól. Amikor Krisztus hívását követve, az Ő küldetésében járva – hiszen teológiát tanulva mindenki Krisztus hívását és küldését kell hogy szeme előtt tartsa – nekikezdték a munkának, tudatában kellett hogy legyenek: a kemény szavak és a szívet melengető beszéd

* Elhangzott a Pázmány Péter Hittudományi Akadémián 1986. június 24-én.

– egyaránt fellelhető Krisztus tanításában. És mindkettőről kell hírt adniuk az embereknek. Ennek tudatában vállalkoztak rá, hogy az évek során szorgalmas munkával – per ducatum evangelii – kibontakoztassák szellemi értékeiket, hogy az önökben rejlő szellemi csírákat napvilágra hozzák. Ezt a munkát végezték tucatnyi szemeszteren át, és bízom benne, hogy folytatni fogják a következő években, évtizedek során.

Ebben az ünnepi órában kötelességemnek tartom, hogy egy figyelmeztetést is szemük elé állítsak: mélyedjenek el a teológiában ezután is, de soha ne műveljék a szent tudományt öncélúan. A szakkönyvek olvasása, a szóbeli és írásos publikálás komoly feladatuk marad ezután is. De mindez nem lehet soha ok vagy ürügy arra, hogy érzéketlenek maradjanak embertársaik jogos igényeivel, gondjaival, szenvedéseivel szemben. Bármily jeles hithirdetőkké vagy tudósokká is váljanak, mindig kötelességük marad, hogy közvetítsék Krisztus meghívását: Jöjjetek hozzám mind, kik megfáradtatok – és megsegítelek benneteket (vö. Mt 11, 21). – A doktorrá avatáson elhangzó eskü több mindenre kötelezi Önöket – és természetesen mindannyiunkat, a régen avatottakat is. De sohasem menthet fel az alól, hogy másokért dolgozzanak, másokon segítsenek, másokért éljenek. Sohasem menti fel Önöket az alól, hogy közvetítsék, kimondják az igazságot, sohasem engedi meg, hogy féligazságokat, még kevésbé, hogy áligazságokat, tévedéseket hirdessenek. Ne feledjék azt sem – talán megdöbbentő Önöket, hogy a Pázmány Péter Hittudományi Akadémia doktoravató ülésén egy, a Népszabadságban megjelent versből idézek: ne feledjék, hogy „a langyosakat kiköpi az Isten, a törtetőket kinevetik temetésükön, s akinek minden vélt nagyság előtt gerince görbül, az halálos ágyán zokog szégyenében. Aki hízelegve akar nagyra nőni, azt törpévé nyomja az idő. Aki elhallgatja az igazságot, annak homlokán ég a nyomorultak bélyege.” Kemény szavak ezek és – akár gondolt rá szerzőjük, akár nem – bibliai kijelentésekre emlékeztetnek.

Az egyház ugyan beteg – utalok a fentebb elhangzott idézetre –, épp ezért szüksége van az ifjúságra, annak munkájára, mert – emberi oldalról nézve – elsősorban ez segíthet a betegség legyőzésében. Igaz – számos év tapasztalata nyomán jól tudom –, hogy a mai fiatalabb generáció szavai gyakran szélsőségesebbek, mint szívből fakadó szándékuk és vágyuk. De ez érthető is. Mert olyan egyházban szeretnének élni – Pedro Arrupe szavait idézem – ahol az emberek többet jelentenek, mint a fogalmi definíciók, mint a fegyelmi intézkedések... Olyan egyházban szeretnének élni, amely legalább úgy tud odafigyelni, hallgatni, mint beszélni. Figyel a fiatalokra, a holnap egyházának nemzedékére, sőt, tudomásul veszi azt is – amire Szent Benedek már 1500 évvel ezelőtt figyelmeztetett –, hogy Isten gyakran a fiatalabbnak nyilvánítja ki azt, ami jobb. Olyan egyházban kívánnak élni, amely képes rá, hogy új módszereket, utakat keressen és mutasson – az örök cél felé vezető úton. Alkotó fantáziára vágnak, mely figyelembe veszi az új, a megváltozott viszonyokat, hogy az evangélium életközelségben maradjon. Profétai egyházra vágnak, mely bátran hirdeti az egész evangéliumot, annak minden igazságát; akkor is, ha az éppen opportunus, de akkor is, ha éppen nem. Ezt kívánják, minderre vágnak, mert tudják, hogy csakis az igazság képes az embert felszabadítani (vö. Jn 8, 32). – E gondolatokat Pedro Arrupe volt jezsuita generális 1979. június 28-án mondta el Würzburgban, hatalmas, lelkes tömeg előtt. Beszédét szinte az egész világsajtó ismertette. De mindehhez azt is hozzátette: tudja, hogy amit mond, *ma* csak álom. Azt is tudja, hogy sohasem lesz teljes valóság világunkban. De arról is meg van győződve, hogy egy jobb és igazabb világról hírt adó álom; és akinek füle van, az figyeljen rá, mit mond ma a Szentlélek – a fiatalság éber álmait közvetítve – az egyháznak, az embereknek.

Tisztelt doktoravató ülés! Kedves új és jubiláló doktor-kollégák! Teológiai stúdiumaik során sok mindent tanultak, sok mindenben elmélyültek. Napjaink egyik legkiegyensúlyozottabb teológusának, a római Teológiai Bizottság tagjának, Walter

Kaspernek a véleményét idézem, amikor a ma teológusának nehéz feladatára utalok: „Mi teológusok gyakran olyan kérdésekre válaszolunk, melyeket fel sem tesznek az emberek, számos olyan kérdést azonban, melyeket hozzánk intéznek, nem tudunk – vagy meg nem tudunk – megválaszolni.” (Die Methode d. Dogmatik, München 1977. 44). Kasper onkritikus szavai elgondolkoztathatnak, s egyben fel is hívják rá, hogy a munkát tovább kell vezetni. Nem pihenhetünk az elodok által megvetett agyon. Egy másik nagy tudású teológusnak és filozofusnak, a nemrég elhunyt Bernhard Weltenek a szavai azonban nem képp felbátoríthatnak. „A teológiában az utolsó évtizedekben sok minden mozgásba jött, számos fontos és szokatlan problémát vetettek fel. Mindez arra utal, hogy a teológia a »birtoklás« nyugodt és statikus fazisból az »atmenet« dinamikus fazisába került... Ilyen történeti helyzetben minden eddigivel nagyobb szükség van és lesz az alapvető és a módszertani kérdések átgondolására” (vö. Auf der Spur des Ewigen, Freiburg, 1965. 410). – Így tehát a maban elő – idősebb vagy fiatalabb – teológus nem feledheti ennek az átmeneti fazisnak, a jövőt előkezesítő kibontakozásnak a szolgálatában áll, amikor munkáját végzi.

Kedves új dokortársak! Bevezetőben Karl Rahnert idéztem, aki szerint batorsagra, a végsőig merészkedő batorsagra van ma az egyházban, annak teológiai munkájában is szükség. E batorság és merészség azonban nem minden kötöttségtől és kotelektől felszabadító menlevél. Minden időben és minden környezetben a könyilatkoztatás teljességéről, azaz Jezus Krisztusról kell hirt adnunk a világban. Elmeletibb vagy közvetlenebb hangon, de mindenkepp *Jézus* oromhíret és bekejet kell meggyőzően hirdetnünk, képviselnünk. Egyetlen katolikus teológusnak – legyen pap vagy világi hívő – nem áll jogában, hogy *saját* abszolutizált nézeteit, esetleg szektas tanításat terjessze. Hivatása teljesítésében, a tanítás közvetítésében követnie kell Jézust, aki mindenben engedelmes volt – a halálig. Mindaz, aki kisajátítana az egyházat, annak tanítását, aki nem beépítene a krisztusi közösségbe, hanem elszakítana attól a – talán johiszemu, talán tudatlan – embereket, aki úgy tartja, hogy a „megosztás szelleme” szolgálatába kell állnia, mert így valik „igazhíto” és „szabad” kereszténye – az elszakad és elszakít Krisztustól és egyházától, az egyházra bízott tanítástól. Aki az embereket – azok kisebb-nagyobb csoportjait – nem Krisztus egyházának szeretetére, nem egymás szeretetére vezet, hanem megosztást és gyűlölködést szít – az egyszerűen nem lehet sem igazhíto teológus, sem valódi, Krisztus-hívő keresztény.

Tudom, e szavak sötétebb tónusúak voltak, de igazak, mert Krisztushoz és egyházához igazodnak. Minden teológus, azaz: minden hitére komolyan, elmélyülten reflektáló ember csak egyetlen bölcsességet ismerhet fel és vallhat meg: a keresztnek olykor fájdalmas, a végsőig kitartó engedelmességet követelő, de egyben életet biztosító „oktalanságát” (vö. 1 Kor 1, 23). A teológus nemcsak Krisztus tanításának elmélyült tanulmányozására, de életútjának követésére is meghívást kapott.

Végezetül – kedves doktor-kollégák – még egyszer emlékeztetükbe idézném: az út, melyen elindulnak, melynek vállalását esküvel erősítik meg, nem lesz könnyű. És legyenek bár egyre inkább személyiségüket kibontakoztató egyéniségek, ha valóban katolikus teológusokká kívánnak válni, sohasem mondhatják el, hogy teljességgel a maguk útját járják. Szavaikban, előadó, hitoktató, hirdető tevékenységükben mindig Krisztusnak az egyház által közvetített szava kell hogy jelentkezzen. Az a szó, az az üzenet, amely az egységet szolgálja – és nem megbontja azt. Az, mely az Isten és az emberek szolgálatába állít. Ezt a szolgálatot vállalni: szent és értékes, de nem könnyű feladat. Ha önök valóban erre a szolgálatra vállalkoznak, akkor minden – az igazság felé nyitott, jóakarató – ember megbecsülését is el fogják nyerni. Ez a szolgálat hűséges szolgálata lesz egyházunknak és hazánkunknak. Szívükből kívánom, hogy e szolgálat teljesítése során fokozódjék önbecsülésük s egyben elnyerjék egyházunk és hazánk vezetőinek és az egész magyar népnek megbecsülését.